

DR OLGA MODZELEWSKA

University of Warmia and Mazury in Olsztyn (Poland)

Educator and university lecturer. Main research interests: socialization, sociology of education, sociotherapy, educational therapy, and social support.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0047-077X>

E-mail: olga.modzelewska@uwm.edu.pl

CC-BY-NC-ND 4.0 Deed

**FUNDAMENTALS OF ETHICS IN SOCIOTHERAPEUTIC WORK.
A REFLECTION ON RESPONSIBILITY IN THERAPEUTIC RELATIONSHIPS**
Podstawy Etyki w Pracy Socjoterapeuty. Refleksja nad odpowiedzialnością w relacjach terapeutycznych

DOI: <https://doi.org/10.62266/PK.1898-3685.2024.36.27>

Wstęp

Praca socjoterapeuty jest zawodem wymagającym nie tylko specjalistycznej i wielopłaszczyznowej wiedzy i umiejętności interpersonalnych, ale także szczególnej wrażliwości na kwestie etyczne. Jak każda z aktywności, którą podejmuje się w celu pomocy i wsparcia drugiego człowieka, podczas procesu socjoterapeutycznego uważność na członków grupy i ich przeżycia stanowi niezwykle istotną część całego działania wspomagającego. Socjoterapeuci angażują się w pracę z osobami doświadczającymi trudności w wielu aspektach życia - emocjonalnym, społecznym i rozwojowym, często w warunkach wymagających szczególnej delikatności i poufności. W takiej pracy etyka zawodowa odgrywa fundamentalną rolę, wyznaczając granice właściwych zachowań, a także pomagając w podejmowaniu decyzji w sytuacjach trudnych do jednoznacznej oceny. Jednakże praca z drugim człowiekiem charakteryzuje się bardzo często tym, iż działania ludzkie bywają nieprzewidywalne, a co za tym idzie granice współpracy nie w każdej z relacji są klarowne i jednorodne.

Znaczenie etyki w pracy socjoterapeutycznej to przede wszystkim świadome budowanie relacji opartych na poczuciu bezpieczeństwa, zaufaniu, szacunku oraz poszanowaniu godności i autonomii każdej osoby korzystającej ze wsparcia. Biorąc to pod uwagę można stwierdzić, iż postawy i zachowania socjoterapeuty, odnosząc się do norm etycznych, mają na celu ochronę podopiecznych, stworzenie im bezpiecznego środowiska, w którym będą mieli możliwość dokonać korekty swoich postaw i wizji świata. Możliwy wpływ osób udzielających wsparcie na funkcjonowanie podopiecznych powinien zatem opierać się na moralnych i etycznych przesłankach, gdyż niewątpliwie będzie to miało swoje odbicie w perspektywie nie tylko życia jednostki, ale szerzej – funkcjonowania całego społeczeństwa.

1. Postać socjoterapeuty

Praca na rzecz pomocy drugiemu człowiekowi może nieść za sobą nie tylko osobistą satysfakcję i poczucie spełnienia, ale również konieczność mierzenia się z trudnymi emocjami (swoimi i osób, które się wspiera) oraz dylematami etycznymi, które wymagają rozwagi i profesjonalnego podejścia. Jednym z przykładów pracy zorientowanej na pomoc i wsparcie jest m.in. bycie socjoterapeutą. Rola ta wiąże się dodatkowo z odpowiedzialnością za dobrostan emocjonalny grupy, podejmowaniem decyzji w sytuacjach wymagających delikatności, empatii i rozwagi. To zawód niosący wyzwania natury emocjonalnej, moralnej i zawodowej,

wymagający nie tylko odpowiednich kompetencji, ale i gotowości do nieustannego rozwoju oraz refleksji nad własną pracą.

Socjoterapia jako jedna z form grupowego wsparcia psychologiczno-pedagogicznego skierowana jest ku osobom przejawiającym trudności w funkcjonowaniu w różnych obszarach. Dodatkowo może być ona kierowana do jednostek z grup ryzyka, i jako jedna z form profilaktyki może zahamować lub pomniejszyć zagrożenie wykluczeniem. Działania socjoterapeutyczne w głównej mierze opierają się na „intencjonalnym uruchamianiu czynników pomocowych, występujących między członkami grupy, w relacji z socjoterapeutą i w procesie grupowym (...)”¹. Ich podstawowym celem jest wspieranie rozwoju jednostek w obszarach społecznych, emocjonalnych, motywacyjnych i poznawczych; profilaktyka zaburzeń i problemów w różnych obszarach życia, oraz zmianę „trajektorii rozwoju i wzmocnienia mechanizmów zdrowia i/lub osłabienia patomechanizmu utrzymującego problemy psychospołeczne”².

Socjoterapia, jak wskazują coraz liczniejsze źródła naukowe, ujmowana jest przez różnych teoretyków (oraz praktyków) w zróżnicowany sposób – jako forma oddziaływania (psycho)terapeutycznego, jako profilaktyka, czy element psychoedukacji³. Analizując te sposoby postrzegania można dostrzec, iż o jej definiowaniu w głównej mierze decyduje cel i oczekiwania wobec podejmowanych działań, przyjęte założenia, czy miejsce, w którym cały proces przebiega⁴. M. Wilk wskazuje, iż ta różnorodność oddziałuje na widoczną w środowisku socjoterapeutów potrzebę, by „dookreślić definicję, cechy i zakres działania socjoterapii, co niewątpliwie mogłoby być pomocne w budowaniu tożsamości socjoterapeuty”⁵.

Korekta postrzegania rzeczywistości przez uczestników socjoterapii możliwa jest za pomocą realizacji celów, które stawiają przed socjoterapeutą wysokie wymagania zawodowe i etyczne. Sposób, w jaki prowadzi on grupę, jakie cechy osobowe posiada, wpływają na atmosferę podczas całego procesu. Niektóre doniesienia naukowe szczególnie podkreślają rolę socjoterapeuty, jako postaci centralnej w całym procesie, gdyż to on nadaje kształt spotkaniom, dzięki czemu możliwe jest udzielenie celowej pomocy podopiecznym⁶. Jak podają B. Jankowiak, E. Soroko i inni, badania przeprowadzone w grupie socjoterapeutów wskazują, że zmagają się oni często „(...) z niepewnością co do podejmowanych działań, zarówno wobec trudnych zachowań uczestników grupy, jak i kryzysów doświadczanych przez dzieci i młodzież uczestniczącą w zajęciach”⁷. Dodatkowo analizy dotyczące pracy socjoterapeutycznej pokazują, że socjoterapeuci na co dzień stykają się z licznymi i złożonymi wyzwaniem zawodowymi. Pomocne w takich sytuacjach może być dostęp do różnych zasobów zawodowych – takich jak np. wsparcie ze strony współpracowników, możliwości rozwoju

---

¹ B. Jankowiak, E. Soroko, *Socjoterapia Młodzieży. Studium psychologiczno-pedagogiczne*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2021, s. 14; B. Jankowiak, E. Soroko, *Problematyka wsparcia w socjoterapii – wybrane zagadnienia*, „Studia Edukacyjne” nr 32, 2014, Poznań 2014.

² B. Jankowiak, E. Soroko, *Socjoterapia Młodzieży. Studium psychologiczno-pedagogiczne*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2021, s. 14;

³ Zob. K. Norton, *The therapeutic community: Theoretical, practical, and therapeutic integration*, [w:] Holmes, J., Bateman, A. (red.) *Integration in psychotherapy: Models and methods*, Oxford University Press, New York 2002.

⁴ M. Wilk, *Cztery oblicza socjoterapii*. „Biuletyn Socjoterapeutyczny”, (1), 2024, s. 45.

⁵ Tamże.

⁶ Zob. A. Paszkiewicz, *Skuteczna praca z wychowankiem niedostosowanym społecznie w grupie socjoterapeutycznej*, Difin, Warszawa 2017; E. Grudzińska, *Kompetencje socjoterapeuty – zagadnienia diagnostyczne*, [w:] E. Grudzińska (red.), *Diagnoza w socjoterapii*, Difin, Warszawa 2017; K. Waszyńska, M. Filipiak, *Współczesne konteksty psychoterapii i socjoterapii. Wybrane zagadnienia z teorii i praktyki*, Wyd. UAM, Poznań 2015.

⁷ B. Jankowiak, E. Soroko, S. Pietrzak, M. Wilk, *Unveiling sociotherapists' coping resources: Exploring professional experiences through thematic analysis*, „Research Square”, 2024, s. 2.. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-3797980/v1> [dostęp: 6.05.2025]

osobistego czy superwizje. Mogą one stanowić istotny czynnik motywacyjny, szczególnie w sytuacjach wymagających dużego zaangażowania emocjonalnego i odporności psychicznej⁸.

Praca z grupą jest niezwykle wymagająca, gdyż prowadzący musi nie tylko uwzględnić potrzeby całej grupy, ale powinien pamiętać o każdej osobie z osobna. Ułatwić to może m.in. nawiązanie przyjaznych kontaktów z uczestnikami, przy jednoczesnym wyznaczeniu granic relacyjnych. Jak podaje K. Sawicka⁹ budowanie relacji jest bardzo istotne, gdyż umożliwia stworzenie atmosfery bezpieczeństwa oraz więzi opartej na zaufaniu między wszystkimi uczestnikami grupy oraz opiekunem/prowadzącym tę grupę.

Praca, którą pełni socjoterapeuta ma za zadanie nie tylko wsparcie rozwoju uczestników grupy, ale także oscyluje wokół korekcji stereotypowych wizji świata. Jak zauważają S. Bojanin i D. Kolar¹⁰, K. Norton¹¹ oraz B. Jankowiak i E. Soroko¹², nie da się jednoznacznie rozstrzygnąć, która z tych kwestii jest bardziej znacząca, gdyż bardzo duże znaczenie ma kontekst pracy, specyfika samej grupy oraz potrzeby jej członków. Socjoterapeuta staje się zatem postacią, która z jednej strony staje się specjalistą pomagającym i wspierającym podczas (re)konstrukcji strategii wielopłaszczyznowego funkcjonowania uczestników grupy, a z drugiej strony musi być osoba strzegącą granic, reagującą na trudności i reagującą na zdarzenia wymagające interwencji korekcyjnej. Wielozadaniowość ta utrudniona jest dodatkowo tym, że jak wskazuje Kodeks Etyczny Polskiego Stowarzyszenia Socjoterapeutów: „Socjoterapeuta w swoich działaniach uwzględnia przede wszystkim dobro uczestnika socjoterapii, nie narzuca w sposób świadomy swojego, własnego systemu przekonań i wartości. Szanuje prawo uczestnika socjoterapii do posiadania własnych, odmiennych przekonań”¹³. W takiej sytuacji oddziaływanie i korektura bywa utrudniona, jednakowoż socjoterapeuta powinien dążyć do rekonstrukcji wizji podopiecznych zmierzających ku społecznie akceptowanym normom.

Socjoterapeuta, jako osoba prowadząca grupę, decyduje o charakterze i zakresie podejmowanych oddziaływań, uwzględniając zarówno aktualne potrzeby uczestników, jak i długofalowe cele rozwojowe. W związku z tym etyka zawodowa oraz świadome określenie własnej roli w relacji z podopiecznymi stają się kluczowymi elementami odpowiedzialnej praktyki socjoterapeutycznej. Taka praca powinna cechować się elastycznością, refleksyjnością oraz zdolnością do dostosowywania się do zmieniających się potrzeb grupy i warunków, w jakich odbywa się proces socjoterapeutyczny.

2. Etyczna socjoterapia

Cele socjoterapii związane z korekturą oraz wsparciem uczestników procesu związane są nie tylko z planowaniem i realizacją działań terapeutycznych, edukacyjnych i pomocowych, ale również z przestrzeganiem określonych norm etycznych, które nadają sens i bezpieczeństwo całemu oddziaływaniu. Praca z grupą, a szczególnie z dziećmi i młodzieżą doświadczającymi trudności, wymaga od socjoterapeuty nie tylko wiedzy i kompetencji zawodowych, lecz także wrażliwości moralnej oraz świadomości odpowiedzialności za podejmowane decyzje. Sposób

---

⁸ Zob. A. B. Bakker, E. Demerouti, *Job demands–resources theory: Taking stock and looking forward*, „Journal of Occupational Health Psychology”, 22(3), 2017. doi:10.1037/ocp0000056; S. E. Hobfoll, *The influence of culture, community, and the nested-self in the stress process: Advancing conservation of resources theory*, „Applied Psychology”, 50(3), 2001. doi:10.1111/1464-0597.00062

⁹ K. Sawicka, *Wokół pojęcia socjoterapii*, „Biuletyn Socjoterapeutyczny”, 1, 2024, s. 15.

¹⁰ S. Bojanin, D. Kolar, *The role of sociotherapeutic method in psychotherapy of adolescent crisis*, „Psihijatrija Danas”, 30(2–3), 1998.

¹¹ K. Norton, *The therapeutic community....*, op. cit.

¹² B. Jankowiak, E. Soroko, *Socjoterapia dziś i jutro. O potrzebie współpracy refleksyjnego praktyka i ciekawego praktyki naukowca*, „Biuletyn Polskiego Stowarzyszenia Socjoterapeutów i Trenerów”, 2019. http://pssit.pl/download/B_Jankowiak_E_Soroko_Socjoterapia_dzis_i_jutro.pdf [dostęp: 10.05.2025]

¹³ Polskie Stowarzyszenie Socjoterapeutów, <http://pssit.pl/kodeks-etyki-socjoterapeuty.html> [dostęp: 05.05.2025]

bycia osób prowadzących grupę, ich etyczne postępowanie, jak też przestrzeganie zasad i norm moralnych stanowić mogą rodzaj wzoru, czy też kompasu moralnego dla uczestników socjoterapii. Dodatkowo można stwierdzić, iż zasady etyki zawodowej stanowią fundament budowania relacji opartej na zaufaniu, wzajemnym szacunku i poczuciu bezpieczeństwa, które są niezbędne dla efektywności procesu socjoterapeutycznego.

W środowisku pracy ukierunkowanej na wsparcie, w którym często dochodzi do sytuacji wymagających dyskrecji, delikatności oraz empatycznego podejścia, etyka zawodowa staje się nieodzownym drogowskazem w podejmowaniu właściwych wyborów i reagowaniu na trudne, niejednoznaczne sytuacje. Wymaga to zatem adekwatnego i opierającego się na podstawach etycznych zachowania, by niesiona uczestnikom procesu socjoterapeutycznego pomoc i wsparcie było nie tylko skuteczne i dostosowane do ich indywidualnych potrzeb, ale również bezpieczne, respektujące ich godność, prawa oraz osobistą przestrzeń. Warunki takie umożliwią budowanie relacji wzajemnego zaufania oraz przestrzeni sprzyjającej rozwojowi i zmianie.

Fundament etyki zawodowej zdaje się niezwykle istotny w działaniu każdego profesjonalisty, jednakże nie każda z profesji może opierać się na jasno sformułowanych wskazówkach. Jak podaje A. Kaczmarska-Pająk zawód socjoterapeuty bardzo często nie ma formalnie sformułowanych zasad etyki (poza nielicznymi zasadami poszczególnych miejsc, gdzie odbywają się spotkania). Ponadto socjoterapeuci nie mają obowiązku zrzeszania się w stowarzyszenia, co dodatkowo odsuwa możliwość weryfikacji ich działalności i wiąże się także z możliwością kontroli ich etyki zawodowej. Wspominana autorka podkreśla także fakt, iż „osoby tytułujące się określeniem »socjoterapeuta« nie zawsze pracują zgodnie z tym, jak socjoterapia jest w środowiskach specjalistów rozumiana”¹⁴. Mimo braku konieczności przynależności do stowarzyszeń każda osoba pracująca z grupą ma możliwość czerpania inspiracji z zasad etyki zawodowej formułowanych przez sformalizowane organizacje (np. Polskie Stowarzyszenie Socjoterapeutów).

Opierając się na wskazanym powyżej Kodeksie Etyki Socjoterapeutów¹⁵ można określić kilka podstawowych zasad, na których powinna opierać swoją działalność każda z osób prowadząca socjoterapię. W centrum oddziaływań zawsze powinno znajdować się dobro uczestników oraz poszanowanie ich prawa do własnych przekonań i wartości. Relacje nawiązywane z każdym z członków grupy powinny opierać się na szacunku i zapewnieniu im poczucia bezpieczeństwa. Wiąże się z tym także zachowanie tajemnicy zawodowej i poufności z wyłączenie sytuacji zagrażającej jednostkom w sposób bezpośredni. Powyższe zasady zdają się postępowaniem opartym na zwyczajnych, etycznych postawach człowieka, który w sposób zwyczajnie ludzki pragnie nieść wsparcie drugiej osobie.

Wspominany kodeks odnosi się nie tylko do relacji i postawach socjoterapeuty wobec uczestników procesu, ale także porusza kwestię związaną z samorozwojem. Kwestia ta jest niezwykle ciekawa, szczególnie iż stanowi jeden z punktów zawartych w wytycznych PSS, dotyczy etycznego postępowania. Stały rozwój zawodowy oraz obowiązek superwizji postrzegać można więc, jako nieodzowny element odpowiedzialnej praktyki. Dokonywanie osobistych refleksji nad sposobem pracy, podnoszenie swoich kompetencji staje się zatem możliwością nie tylko do lepszego rozumienia własnego działania i relacji z grupą, ale także umożliwiała doskonalenie warsztatu socjoterapeutycznego, dostosowywanie metod pracy do potrzeb grupy oraz przeciwdziałanie zawodowemu wypaleniu. Pomaga to także w radzeniu sobie z nieoczekiwanymi, trudnymi sytuacjami, czy też kryzysami w trakcie procesu socjoterapeutycznego.

---

¹⁴ A. Kaczmarska-Pająk, *Etyka Zawodu Socjoterapeuty*, „Biuletyn Socjoterapeutyczny”, 2, 2024, s. 56, doi:10.14746/bst.2024.2.4BST.

¹⁵ Polskie Stowarzyszenie Socjoterapeutów, op. cit.

Etyczne postępowanie socjoterapeuty wymaga również nieustannej pracy nad samym sobą, bycia świadomym własnych ograniczeń oraz bycia gotowym do rekonstrukcji swoich sposobów pracy. Socjoterapeuci powinni również rozumieć, iż ich doświadczenie zawodowe nie zwalnia z tego obowiązku — wręcz przeciwnie, stawia przed nimi kolejne wymagania związane z odpowiedzialnością za siebie i innych. Powinni być także „(...) świadomi celów swej pracy, możliwości i ograniczeń z nią związanych, a także gotowi do ciągłego kształcenia się lub dzielenia się swą wiedzą i wątpliwościami z innymi profesjonalistami”¹⁶. Można zatem stwierdzić, iż integralność zawodowa oznacza stałą gotowość do podnoszenia kwalifikacji, uczestnictwa w superwizji oraz dbałość o zachowanie wysokich standardów etycznych w zmieniających się warunkach społecznych i kulturowych. Socjoterapeuta powinien być uważny zarówno wobec własnych ograniczeń, ale także powinien unikać działań wykraczających poza posiadane kompetencje i przede wszystkim kierować się zasadą dobra podopiecznego.

3. Etyczne wyzwania w pracy socjoterapeutycznej

Etyka w pracy socjoterapeuty obejmuje szereg zasad i wartości, które powinny kierować działaniami osoby wykonującej ten zawód. Do podstawowych norm należą: dbanie o dobro i poczucie bezpieczeństwa podopiecznych, poszanowanie godności i praw każdego człowieka, a także poufność. Socjoterapeuta, pracując często z osobami w kryzysie, narażonymi na odrzucenie czy marginalizację, musi wykazywać się szczególną wrażliwością na ich potrzeby oraz sytuację życiową. Podczas swojej pracy musi także wykazywać się pewnego rodzaju elastycznością, ale w ramach wcześniej wykazanych granic w relacjach. Umiejętność ta staje się niezwykle istotna, gdyż umożliwia jednostkowe, indywidualne podejście do każdego z uczestników grupy, co pozwoli na rozwój każdego z nich.

Budowanie relacji z grupą powinno opierać się na wzajemnym szacunku i zaufaniu. Kwestie te są wielokrotnie powtarzane w całym tekście, gdyż są podstawą do wytworzenia się relacji terapeutycznej i więzi grupowej. Istotnym elementem pracy jest również umiejętność wyznaczania i utrzymywania granic w relacji terapeutycznej, co chroni zarówno podopiecznego, jak i socjoterapeutę przed niepożądanymi konsekwencjami emocjonalnymi i zawodowymi. Jest to szczególnie ważne, np. w momencie przywiązania się jednego z uczestników do socjoterapeuty. Zachowanie odpowiedniego dystansu, wyjaśnienie i rozmowa z podopiecznym oraz podkreślenie granic w relacjach pozwoli na utrzymanie właściwego stopnia i rodzaju interakcji.

Próba skrócenia dystansu z prowadzonym grupę może również występować w sytuacjach, gdy młody człowiek pozbawiony wzorca osoby dorosłej, która autentycznie interesuje się nim i jego trudnościami stara się przenieść relacja poza ramy socjoterapeuty – podopieczny na obszar bardziej przyjacielski bądź traktują prowadzącego grupę jako postać zastępującą rodzica. Sytuacje takie stają się niezwykle wymagające pod względem moralnym i etycznym¹⁷. Ważne jest wówczas, by socjoterapeuta nie odrzucał potrzeb takiej osoby, akceptował ją, jednak konsekwentnie trzymał się określonych granic i w sposób stanowczy, lecz nie raniący, wskazał na konieczność ich przestrzegania. Taka postawa umożliwi ochronę obu uczestników relacji socjoterapeutycznej przed ryzykiem, z jednej strony zagrożenia uzależnienia emocjonalnego od terapeuty, a z drugiej zabezpiecza cały proces terapeutyczny przed zakłóceniem jego profesjonalnego charakteru.

Sytuacje podobne do tej opisanej powyżej niekiedy wymagają od socjoterapeuty weryfikacji swoich sposobów pracy. Dodatkowo, prowadzący grupę, powinien m.in. na podstawie autorefleksji, dokonywać weryfikacji i dostosowywania swojego postępowania. Socjoterapeuta

---

¹⁶ K. Waszyńska, M. Filipiak, *Współczesne konteksty psychoterapii i socjoterapii. Wybrane zagadnienia z teorii i praktyki*, Wyd. UAM, Poznań 2015, s. 21.

¹⁷ Por. A. Kaczmarek-Pająk, *Etyka Zawodu Socjoterapeuty*, „Biuletyn Socjoterapeutyczny”, 2, 2024, s. 70. doi:10.14746/bst.2024.2.4BST.

ponadto musi być świadom roli, jaką pełni w procesie oraz powinien monitorować czy jego postępowanie mieści się w ramach tej roli i poza nią nie wychodzi. Bardzo pomocna w takich sytuacjach staje się superwizja, która pomaga na konfrontacje swoich doświadczeń i odbioru sytuacji z perspektywą innego profesjonalisty. Umożliwia to uniknięcie błędów, weryfikację działań i decyzji, rozwój zawodowy oraz wsparcie w utrzymaniu zdrowych granic w relacji terapeutycznej. Dokonywanie refleksji nad swoją pracą oraz konsultacja z superwizorem sprzyja podtrzymywaniu profesjonalnych standardów i etycznych zasad pracy socjoterapeutycznej.

Kolejnym z obszarów, który stwarza wyzwania związane z etycznym postępowaniem w procesie socjoterapii są sytuacje związane z manipulacją. W pracy socjoterapeutycznej mogą zdarzać się momenty, w których uczestnicy wykorzystują swoje trudności i przeżycia do manipulacji emocjami prowadzącego lub innych członków grupy. Może to służyć uzyskaniu przywilejów, szczególnej uwagi lub wpływaniu na decyzje terapeuty. Tego typu sytuacje stanowią mogą bardzo duże wyzwanie etyczne, wymagające zachowania równowagi między empatią a obiektywizmem. Istnieje ryzyko uprzywilejowanego traktowania uczestnika, co może zaburzyć relacje w grupie i poczucie sprawiedliwości. Kluczowe jest tu przestrzeganie zasad równego traktowania, jasnych reguł grupowych oraz umiejętność rozpoznania granicy między autentyczną potrzebą a manipulacją. Ważnym aspektem etycznym w takiej sytuacji staje się umiejętność odróżnienia faktycznych potrzeb od prób manipulacji, co wymaga od socjoterapeuty wysokiego poziomu samoświadomości oraz kompetencji interpersonalnych. Gdy podczas procesu socjoterapeuta dostrzeże prawdopodobieństwo występowania manipulacji, musi pamiętać o tym, by w dalszym ciągu przestrzegał zasad szacunku dla każdego z uczestników oraz ujednolicenia sposobu traktowania każdej jednostki, które utrzymane są w klarownych regułach relacji. Ważnym elementem jest również troska socjoterapeuty o własne granice emocjonalne i regularna superwizja, wspierająca etyczne i świadome decyzje w pracy z grupą.

Do kluczowych wyzwań etycznych w pracy socjoterapeuty zaliczyć można również zapewnienie równego traktowania wszystkich uczestników grupy. W relacjach międzyludzkich naturalnym jest to, że różne osoby w odmienny sposób wzbudzają sympatię, zaufanie lub niechęć. W trakcie pracy z ludźmi mogą mieć miejsce sytuacje, w których, świadomie bądź nie, przenosi się swoje uprzedzenia lub emocje na konkretną osobę¹⁸. Dzieje się tak również w drugą stronę — uczestnicy mogą mieć uprzedzenia wobec siebie nawzajem lub wobec terapeuty.

Dodatkowym zagrożeniem dla zasady równości jest sytuacja, gdy prowadzący poznaje szczególnie trudną historię uczestnika i zaczyna traktować go w sposób wyjątkowy z powodu współczucia lub żalu. Może to prowadzić do faworyzowania jednej osoby kosztem innych lub nieświadomego stygmatyzowania uczestnika, który z różnych powodów budzi mniej pozytywne emocje. Ważnym aspektem etycznym jest tu również przeciwdziałanie uprzedzeniom oraz stygmatyzacji członków grupy, które mogą wynikać z ich pochodzenia, wyglądu, zachowania czy etykiet przypisanych przez otoczenie. Socjoterapeuta ma obowiązek dbać o atmosferę akceptacji, szacunku i bezpieczeństwa w grupie oraz konsekwentnie reagować na wszelkie przejawy wykluczania, oceniania czy dyskryminacji. Niezwykle ważne jest w tym kontekście zachowanie profesjonalnego dystansu, samoświadomość własnych emocji i przekonań, a także regularna superwizja, która pozwala refleksyjnie przyglądać się relacjom w grupie oraz własnym reakcjom i decyzjom.

Zakończenie

---

¹⁸ J. Prasko, M. Ociskova, J. Vanek, J. Burkauskas, M. Slepecky, I. Bite, I. Krone, T. Sollar, A. Juskiene, *Managing Transference and Countertransference in Cognitive Behavioral Supervision: Theoretical Framework and Clinical Application*, „Psychol Res Behav Manag”, 2022.

Socjoterapia, jako forma pomocy psychopedagogicznej, wymaga od prowadzącego nie tylko wiedzy i umiejętności, ale również wrażliwości na potrzeby drugiego człowieka. W pracy socjoterapeutycznej niezwykle istotne jest zapewnienie uczestnikom poczucia bezpieczeństwa oraz wsparcia, co sprzyja ich rozwojowi i lepszemu radzeniu sobie z trudnościami. Jak podkreśla się w literaturze, kluczowe znaczenie ma tutaj „wsparcie społeczne ze strony grupy terapeutycznej oraz socjoterapeuty w naturalnym dążeniu jednostki do rozwoju i radzenia sobie”¹⁹. Jednocześnie, aby relacja pomocowa była odpowiedzialna i bezpieczna, osoby pracujące w zawodach wspierających muszą dbać o własny rozwój wewnętrzny i świadomość zawodową. „W związku z tym osoby pomagające muszą nieustannie pogłębiać zrozumienie siebie samych i rozwijać świadomość własnego systemu wartości, aby zdawać sobie sprawę z własnych problemów i oddzielać je od potrzeb i problemów klientów”²⁰.

Podstawy etyki w pracy socjoterapeuty stanowią nieodłączny element profesjonalnej działalności w tym zawodzie. Dzięki kierowaniem się jasno określonymi zasadami możliwe jest budowanie trwałych, bezpiecznych i opartych na wzajemnym zaufaniu relacji, które stanowią fundament skutecznej socjoterapii. Etyka nie jest jedynie zbiorem sformalizowanych reguł, ale przede wszystkim powinna odnosić się do codziennej praktyki, która łączy się z refleksją, wrażliwością oraz odpowiedzialnością za drugiego człowieka. Ponadto wartości moralne, którymi winien kierować się socjoterapeuta powinny mieć w swym centralnym punkcie dobro drugiego człowieka.

Etyczne aspekty tej pracy często stawiają terapeutę w sytuacjach wymagających podejmowania niełatwych decyzji, niekiedy balansujących pomiędzy dobrem jednostki a dobrem grupy, ochroną prywatności a troską o bezpieczeństwo. W takich momentach kluczowe staje się kierowanie uniwersalnymi zasadami szacunku dla godności osoby, odpowiedzialności za jej los oraz dążenia do wspierania jej rozwoju w duchu akceptacji i życzliwości. W codziennej pracy terapeutycznej odnajdujemy więc odwołania do postaw budujących wspólnotę, wzajemną troskę oraz empatię wobec osób przeżywające trudności. To one stają się niepisany drogowskazem w rozwiązywaniu dylematów i podejmowaniu decyzji, których skutki bezpośrednio wpływają na życie i emocje drugiego człowieka.

W obliczu współczesnych wyzwań społecznych i rosnących potrzeb osób korzystających z pomocy socjoterapeutycznej, troska o zachowanie wysokich standardów etycznych nabiera szczególnego znaczenia. Dzięki niej możliwe jest nie tylko skuteczne wspieranie osób potrzebujących, ale również budowanie pozytywnego wizerunku zawodu oraz wzmacnianie zaufania społecznego do działań pomocowych.

Bibliografia:

1. Bakker A. B., Demerouti, E., *Job demands–resources theory: Taking stock and looking forward*, „Journal of Occupational Health Psychology”, 22(3), 2017. doi:10.1037/ocp0000056.
2. Bojanin S., Kolar, D., *The role of sociotherapeutic method in psychotherapy of adolescent crisis*, „Psihijatrija Danas”, 30(2–3), 1998.
3. Grudziewska E., *Kompetencje socjoterapeuty – zagadnienia diagnostyczne*, [w:] Grudziewska E. (red.), *Diagnoza w socjoterapii*, Difin, Warszawa 2017.
4. Hobfoll S. E., *The influence of culture, community, and the nested-self in the stress process: Advancing conservation of resources theory*, „Applied Psychology”, 50(3), 2001. doi:10.1111/1464-0597.00062.
5. Jankowiak B., Soroko E., *Socjoterapia Młodzieży. Studium psychologiczno-pedagogiczne*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2021.

---

¹⁹ K. Sawicka, *Wokół pojęcia socjoterapii*, „Biuletyn Socjoterapeutyczny”, (1) 2024, s. 18.

²⁰ B. Okun, *Skuteczna pomoc psychologiczna*, IPZ PTP, Warszawa 2002, s. 22.

6. Jankowiak B., Soroko, E., Pietrzak, S., Wilk, M., *Unveiling sociotherapists' coping resources: Exploring professional experiences through thematic analysis*, „Research Square”, 2024. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-3797980/v1> [dostęp: 6.05.2025]
7. Jankowiak B., Soroko, E., *Problematyka wsparcia w socjoterapii – wybrane zagadnienia*, „Studia Edukacyjne”, 32, 2014.
8. Jankowiak B., Soroko, E., *Socjoterapia dziś i jutro. O potrzebie współpracy refleksyjnego praktyka i ciekawego praktyki naukowca*, „Biuletyn Polskiego Stowarzyszenia Socjoterapeutów i Trenerów”, 2019. http://pssit.pl/download/B_Jankowiak_E_Soroko_Socjoterapia_dzis_i_jutro.pdf [dostęp: 10.05.2025]
9. Kaczmarska-Pajak A., *Etyka Zawodu Socjoterapeuty*, „Biuletyn Socjoterapeutyczny”, 2, 2024, doi:10.14746/bst.2024.2.4BST.
10. Nilsson H., *Social workers as an action-oriented sociotherapist: an existential health discourse*, „Journal of Religion & Spirituality in Social Work: Social Thought”, 41(4), 2022.
11. Norton K., *The therapeutic community: Theoretical, practical, and therapeutic integration*, [w:] Holmes, J., Bateman, A. (red.) *Integration in psychotherapy: Models and methods*. New York: Oxford University Press, 2002.
12. Okun B., *Skuteczna pomoc psychologiczna*, IPZ PTP, Warszawa 2002.
13. Paszkiewicz A., *Skuteczna praca z wychowankiem niedostosowanym społecznie w grupie socjoterapeutycznej*. Difin, Warszawa 2017.
14. Polskie Stowarzyszenie Socjoterapeutów, *Kodeks Etyki Socjoterapeuty*. <http://pssit.pl/kodeks-etyki-socjoterapeuty.html> [dostęp: 05.05.2025]
15. Prasko J, Ociskova M, Vanek J, Burkauskas J, Slepecky M, Bite I, Krone I, Sollar T, Juskiene A., *Managing Transference and Countertransference in Cognitive Behavioral Supervision: Theoretical Framework and Clinical Application*, „Psychol Res Behav Manag”, 2022. doi.org/10.2147/PRBM.S369294
16. Sawicka K., *Wokół pojęcia socjoterapii*, „Biuletyn Socjoterapeutyczny”, 1, 2024.
17. Waszyńska, K., Filipiak, M., *Współczesne konteksty psychoterapii i socjoterapii. Wybrane zagadnienia z teorii i praktyki*, Wyd. UAM, Poznań 2015.
18. Wilk M., *Cztery oblicza socjoterapii*, „Biuletyn Socjoterapeutyczny”, 1, 2024.